

SPECTACOLELE

„COMEDIEI“

LENINGRĂDENE

Treizeci de ani de muncă în comun creează o legătură indisolubilă între un teatru și conducătorul său. Unde sfîrșește personalitatea directorului și unde începe să se afirme cea a cutărui actor, regizor sau scenograf, în ce măsură s-au influențat ei reciproc, care sînt deosebiri de concepție și cum s-a ajuns la armonizarea lor — iată întrebări la care nu e deloc lesne să răspunzi atunci cînd colectivul artistic și omul aflat în fruntea sa alcătuiesc un întreg unitar.

Acesta e cazul Teatrului de Comedie din Leningrad și al conducătorului său, artistul poporului Nikolai Akimov. De altfel, sudura e atît de veche și de trainică, încît în U.R.S.S. doar cronicarii respectă, în articolele lor, titulatura oficială a trupei. Publicul îi spune, simplu și concludent, „teatrul lui Akimov“. Spectacolele prezentate în cadrul recentului turneu întreprins în România ne-au convins și pe noi că teatrul e al lui Akimov, dar și că Akimov e al teatrului.

Director (în cea mai bună accepție a cuvîntului, adică nu administrator, ci animator), regizor și scenograf, Akimov abordează în această triplă ipostază piesele jucate de colectivul său. Lucrul se simte chiar atunci cînd punerea în scenă sau decorurile nu-i aparțin personal. Așa cum se simte o altă fațetă, în general mai puțin cunoscută, a multilateralei sale activități — cea de scriitor umorist, care-i creează o îndrituire în plus pentru comedie.

Repertoriul cu care Teatrul de Comedie din Leningrad a venit în țara noastră a respectat un principiu astfel enunțat de conducătorul său: „atenție susținută atît față de tematica actuală, cît și față de piesele clasice, care pot suna astăzi într-un fel nou“. I-a respectat îmbinînd într-un mod ingenios un material clasic cu o viziune modernă. Căci clasice sînt și schițele lui Cehov, pe baza cărora s-au montat *Povestirile peștrițe*, și basmul lui Andersen, din care Evgheni Șvartș s-a inspirat pentru a scrie *Umbra*, și drama lui Suhovo-Kobilin, *Procesul*, și — la urma urmelor — chiar scrisorile lui Shaw, care formează substanța principală din *Dragă mincinosule* de Jerome Kilty. Și dacă unele din ele „au sunat într-un fel nou“ datorită și autorilor, la celelalte meritul prezentării dintr-un unghi contemporan revine în întregime artiștilor leningrădeni.

În legătură cu repertoriul turneului s-ar mai putea face observația că el are o nuanță cehoviană în ansamblul său; fără să mai vorbim de sfișietoarea dezbatere din *Procesul*, celelalte piese nu sînt nici ele comedii „pure“, la care spectatorul nu are altceva de făcut decît să ridă în hohote. Un fior de filozofică amărăciune străbate lucrările lui Șvartș și Kilty, aducîndu-le într-o apropiată vecinătate sufletească cu schițele lui Anton Pavlovici. De altfel, Akimov și colaboratorii săi nu se lasă stînjeniți de „firma“ teatrului lor. Ca dovadă că nu s-au sfiit să monteze *Don Juan* de Byron și că în proiectele lor imediate intră *Evgheni Oneghin* al lui Pușkin.

Umbra a constituit ceea ce acum se obișnuiește a se denumi o „premieră mondială“ a Teatrului de Comedie din Leningrad. Ca și *Dragonul*, semnat tot de Evgheni Șvartș,

această parabolă dramatică și-a început cariera pe scena de pe malul Nevei, pentru a fi preluată apoi de numeroase alte teatre sovietice și străine. Am putut cunoaște deci prototipul *Umbrei* — în construcția regizorală și scenografică a lui Akimov — și n-am fost dezamăgiți. Spectacolul are un pronunțat caracter folcloric, care așterne o mantie fermecătoare de viu colorată peste semnificațiile profunde ale textului, fără să le denatureze și fără să le întunece. Actorii, dirijați cu mână sigură, joacă cu vervă și vădită plăcere niște roluri care sînt, în același timp, și simboluri cu caracter generalizator. Remarcabil ni s-a părut L. M. Milinder — *Umbra* — atît în replicile rostite, cît și în mișcărilor sale, care au fost la fel de grăitoare ca și cuvintele. Naivă și amuzantă. Anunziata, în interpretarea Verei Karpova, ne-a făcut să simțim totodată forța interioară de nebiruit a personajului ei, așa cum A. V. Prohorova (Iulia Giuli) a lăsat să se întrevadă, sub strălucirea curtezanei, slăbiciunea și frămîntările unei femei chinuite. G. I. Voropov (Omul de știință) și P. M. Suhonov (Pietro) au adus un umor de excelentă calitate, diferențiat cu finețe pe tipologia respectivă. Mai puțin fericit aleasă ni s-a părut actrița L. A. Liuliko în rolul Prințesei, ale cărei nuanțe nu a știut să le redea în toată sensibilitatea lor.

Pe canavaua epistolară a comediei *Dragă mincinosule*, E. Iungher și L. K. Kolesov au brodat, în *mille-points*, profilul psihologic al unor personaje care, înainte de a fi eroii unei piese, au scris și jucat teatru, împrumutînd de la acesta o anumită doză de cabotinism. Interpretăii au scos în relief cu multă pricepere autoironia care îmbibă corespondența dintre G. B. Shaw și actrița Stella Campbell. Regia (A. I. Remizova) a creat o atmosferă nițelș vetustă, de „débüt de siècle”, subliniată de decorurile lui Akimov, și care merge admirabil cu prima parte a piesei. Nici jocul actorilor, nici cadrul în care el se desfășoară nu mi s-au părut însă a sublinia, în măsură suficientă, notele tragice care răzbat mai tîrziu, atunci cînd e vorba de primul război mondial și de apropierea celui de-al doilea.

Pe A. V. Suhovo-Kobilin, spectatorii noștri îl cunosc din piesa *Nunta lui Krecinski*, reprezentată în urmă cu cîțiva ani pe scena Teatrului Național „I. L. Caragiale”. Krecinski revine ca ax nevăzută în jurul căruia se învîrtește acțiunea *Procesului*. Tematica e aceeași: escrocherii, abuzuri de putere ale înalților funcționari, relații umane întemeiate pe necinste, șantaj și suspiciune. Spre deosebire de *Nunta*, care era o comedie, în *Procesul* avem de-a face cu o dramă. Actorii leningrădeni și-au putut demonstra astfel nu numai aria largă a repertoriului, ci și registrul variat al mijloacelor lor de expresie artistică. P. P. Pankov, G. N. Teih, L. K. Kolesov, L. M. Milinder și alții au zugrăvit în tușe juste, care stîrnesc groaza, o lume de groază. Regia, aparținînd omniprezentului Akimov, a manevrat cu savantă precizie dezgustătoarele exemplare subumane ale lui Suhovo-Kobilin, apucîndu-le parcă cu penseta, într-atît era de vădită scriba care i-o inspirau. Deosebit de impresionante au fost mișcările de grupuri mari din cadrul prologului.

În caleidoscopul de povestiri scenarizate ale lui Cehov, colectivul Teatrului de Comedie din Leningrad și conducătorul lui s-au simțit în cea mai mare măsură la ei acasă. O nețărîmură dragoste față de text și un imens respect față de autorul lui s-au tradus prin grija cu care a fost cizelată fiecare din aceste miniaturi. Focurile rampei au adăugat o strălucire în plus acestor giuvaere autentice. Ridicolul soț înșelat din *Răzbunătorul* (P. M. Suhanov), artăgosul contabil din *Jubileul* (P. P. Pankov) și mai ales nefericitul vecin și tată de familie din *Tragedian fără voce* (L. I. Lemke) au provocat explozii de aplauze la scenă deschisă din partea unei săli zguduite de hohote de rîs. În aceeași măsură a fost pusă în valoare dunga de lucidă amărăciune care țeveste umorul cehovian. E. V. Iungher a fost emoționantă în rolul doamnei N. N., ale cărei prejudecăți absurde i-au ratat viața, iar V. A. Karpova a întruchipat, cu mare forță de convingere, o Ninocică abjectă în canibalismul ei sentimental. A fost un adevărat festival Cehov, cu o contribuție mai mare din partea realizatorilor decît ar fi adus-o, poate, la reprezentarea uneia din piesele marelui Anton Pavlovici.

Nikolai Akimov declara cîndva că îi pare rău că nu poate scrie și muzica de scenă necesară unora dintre montările sale. Îi împărțim regretul: ilustrația melodică nu a fost totdeauna la nivelul efortului depus de ansamblu pentru reușita spectacolului.

Turneul întreprins de Teatrul de Comedie din Leningrad a prilejuit publicului nostru contactul cu un colectiv însuflețit de un înalt crez artistic. Succesul dobîndit reprezintă o victorie pentru fiecare dintre membrii lui, ca și pentru conducătorul teatrului. Indiscutabil, Akimov este un virtuoz. Dar și instrumentul la care cîntă el e demn de toată admirația.